

HEBERER G. (szerk.) *Die Evolution der Organismen, Ergebnisse und Probleme der Abstammungslehre*. I. kötet. Gustav Fischer Verlag, Stuttgart, 1967. 754 oldal 1 fényképpel, 265 ábrával, 8 táblázattal. Ára: 128.— DM)

A biológiai tudományok területén dolgozó kutatók fokozott érdeklődése, amellyel az evolúciós problémák felé fordulnak, indokolta e könyv újabb kiadását. Az első kiadás 1943-ban jelent meg 774 oldalon, egy kötetben. A második kiadás „Lieferung”-okban jelent meg 1954 és 1957 között; a mű végül is két kötetben, 1326 oldalon 1959-ben vált teljessé. A mostani kiadást három kötetre tervezik.

Az első kötet alapján úgy tűnik, hogy nem éppen azért vált indokolttá az új kiadás, mert az előzőek esetleg elavultak volna, hanem mert az újabb tudományos felfedezések, újabb kutatási eredmények számos kérdést egészen új megvilágításba helyeztek. Az újabb kiadást tehát az evolúció-tudomány haladása kívánta meg.

A harmadik kiadás jelentős változásokat mutat az előző kiadásokhoz képest. A neves szerzői gárdában is több változás van. Egyes fejezeteket teljesen újra írtak, másokat teljesen átdolgoztak. Amely témákban szerzőváltás történt, ott szükségszerűen szintén új fejezetek születtek, de ahol a régi szerző írta meg ismét saját fejezetét, ott is lényeges kiegészítések, bővítések tapasztalhatók.

A könyv harmadik kiadásával a szerkesztő és a szerzők, valamint a kiadó E. HAECKEL 1866-ban megjelent főművének, a „*Generelle Morphologie der Organismen*” c. könyvének százéves évfordulóját kívánja megünnepelni.

Az első kötet a nagy mű két részét foglalja magába. Az első rész az *általános alapokat* adja meg. GÜNTHER a származástan történetét az ókortól napjainkig vázolja fel bevezető tanulmányában, amelyben az ezzel kapcsolatos tudománytörténeti és tudományelméleti kérdésekre is bőségesen kitér, annál is inkább, mert ez a tanulmány bizonyos mértékig hivatott helyettesíteni a korábbi kiadások bevezető filozófiai tanulmányát (DINGLER). Az evolúciókutatás módszertani problémáit igen részletesen, az előzőhöz képest alaposan átdolgozva és kibővítve tárgyalja meg ZIMMERMANN. (Az előző kiadásban ezután RENSCH tanulmánya következett, ez ebben a kiadásban a 2. kötetbe kerül át. Az elhunyt RÜGER és WEIGELT fejezetei helyett új szerzők bekapcsolásával új tanulmányokat olvashatunk.)

SIMON és LIPPOLT a geochronológia problémakörét foglalja össze igen részletesen és bőségesen a statigráfiai, a chronometriai és a chronográfiai fejezetekben. Számos, jó áttekintést nyújtó táblázatot is közölnek. KUHN-SCHNYDER paleontológiai tanulmánya ugyancsak részletességével tűnik ki: feldolgozza és kritikusan elemzi a gerincesek fejlődésének egész problémakörét.

WICKLER az összehasonlító magatartáskutatás és a törzsfjlődés kapcsolatait tanulmányozza (a korábbi, LORENZ által írott pszichológiai fejezet helyett), és a mai tudományos igényeknek megfelelően részletesen tárgyalja az e tekintetben számításba jöhető jellegek filogenetikáját.

A második rész, amely a *szervezetek kialakulását* foglalja össze, lényegesen rövidebb, mint az előző kiadásban volt. KAPLAN az élet keletkezéséről és az evolúció legkorábbi szakaszáról ír (FRIEDRICH-FREKSA korábbi tanulmánya helyett). A növényvilág fejlődéstörténetét MÄGDEFRAU, az állatvilágét REMANE írta meg e kiadásban is, és az azonos terjedelem mellett is sok újat tudtak adni. REMANE a Primates rendet részletesebben tárgyalja, az embert viszont csak érinti, mert az emberrel majd külön fejezet foglalkozik.

Minden tanulmányhoz irodalomjegyzék kapcsolódik. Igen részletes, 76 oldalnyi név- és tárgymutató segíti elő a könyvben való gyors és egyszerű tájékozódást. Igen gazdag és kitűnő a könyv ábraanyaga.

A második kötet a törzsfajlódás okozati összefüggéseit, a harmadik kötet pedig a Homi-
nidák filogenetikáját fogja tárgyalni. Örömmel üdvözljük az első kötetet, és érdeklődéssel
várjuk a két következő kötet megjelenését.

DR. EIBEN OTTÓ

BROTHWELL, D. R. (szerk.): *The Skeletal Biology of Earlier Human Populations* (Symposia of
the Society for the Study of Human Biology VIII. kötete. — Pergamon Press, Oxford—Lon-
don—Edinburgh—New York—Paris—Frankfurt, 1968. 296 oldal. Ára: £ 4.0.0)

A történeti népségek tanulmányozásában az osteometrikus, morfológiai módszerek
mellett egyre nagyobb szerephez jutnak a gazdagabb eredményeket ígérő csontváz-biológiai
(skeletal biology) módszerek, amelyek a biológiai tudományok különböző területein alkalma-
zott eljárásokat állítják a történeti népségek kutatásának szolgálatába. Már eddigi eredmé-
nyeik is felvetik a történeti népségekről osteometrikus módszerekkel kialakított szemléletünk
újraértékelésének lehetőségét. Ezért tűzte ki céljává a „Society for the Study of Human Bio-
logy” 1965-ben Londonban a csontváz-biológia módszereinek és e módszerek eddigi eredményei-
nek összefoglalását.

BROTHWELL vezeti be a témakört az osteometriától a csontváz-biológiáig vezető tuda-
ományos kutatások és módszerek rövid időrendi áttekintésével, egyes kutatási területek ismer-
tetésével.

CAMPBELL a recens és fosszilis ember tanulmányozásának területén adódó nomenkla-
tura-kérdéseket tárgyalja, alapként LINNÉ terminológiai rendszerét ajánlja.

HUGHES a csontváz alkalmazkodóképességét, JOHNSTON a csontrendszer növekedésének
problémáját tanulmányozza a történeti népségek szempontjából. HUBER csatlakozik e témá-
hoz, aki a termet növekedésének kérdését vizsgálja, a múltból szemlélve a jelent.

BERRY a nem-metrikus variáció biológiáját, egyes multifaktoriális örökletességű, a váz-
rendszeren előforduló variációkat ismerteti, egereknél és embernél. — ANDERSON tanulmánya
a vázrendszeri „rendellenességeket” (diszkrét variációkat) mint örökletes jelzőket tárgyalja.
Ugyanezt a problémát vizsgálja röntgen-módszerekkel BROTHWELL—MOLLESON—METREVELL.

Több tanulmány foglalkozik pathológiai problémákkal: BROTHWELL—POWERS a váz-
rendszer veleszületett alaki rendellenességeit, különösen a gerinc fejlődési defektusait vizsgálja
a történeti korok emberénél. SANDISON a történeti népségek csontvázain a szerzett betegsé-
gek okozta kóros elváltozásokat és értékelésük nehézségeit vizsgálja; MARSHALL pedig a beteg-
ségek előfordulására utaló, az orsócsontban jelentkező harántvonalak problémáját tárgyalja.

A palaeodemográfiát ANGEL képviseli, aki a környezet mikroklímájának összetett sze-
lekciós hatását elemzi a különböző történeti korokból előkerült csontvázmaradványok alapján.

A kötetet záró tanulmányban LENGYEL a friss és ásatag csontok kombinált kémiai-
analitikai, szerológiai és szövettani vizsgálatának elvi alapjairól, a vizsgálati eredményekről
és azok értékelhetőségéről, valamint a csontszövet dekomponálódásának öt forrásáról ír.

A kötet úgy is, mint forrásmunka, és úgy is, mint egy modern problémakörrel adott
általános áttekintés, igen értékes.

DR. LENGYEL IMRE

*

*E számunkban — jobb helykihasználás érdekében — másutt is elhelyeztünk könyv-
ismertetéseket; lásd még a 124. és 172. oldalakat is!*

(Szerk.)

A kiadásért felel az Akadémiai Kiadó igazgatója

Műszaki szerkesztő: Merkly László

A kézirat nyomdába érk.: 1968. VII. 25. — Példányszám: 400 — Terjedelem: 9,1 (A/5) iv + 1,1 (A/5) iv melléklet

68.66051 Akadémiai Nyomda, Budapest — Felelős vezető: Bernát György

252

69.

Könyveknél a szerző(k) neve, a kiadási év zárójelben, a könyv címe, a kiadó neve, a kiadás helye, pl.:

BARTUCZ, L. (1966): A praehistorikus trepanáció és orvostörténeti vonatkozású sérletek (Palaeopathologia III. kötet). Országos Orvostörténeti Könyvtár és Medicina Kiadó, Budapest.

Másodidézeteknél — ha azok el nem kerültek — az idézett szerző neve után *cit.* szócskát írunk, és a fenti módon idézzük a könyvet vagy a folyóiratcikket, ill. *in* szócskát írunk, ha tanulmánykötetben megjelent cikket idézzük.

Ha egy szerzőnek ugyanabból az évből több tanulmányát idézzük, akkor az évszám mellé írt *a, b, c,* betűkkel különböztetjük meg őket.

(Az idézésnek ezt a módját technikai okokból csak a 13. évfolyamtól, 1969-től kezdve vezetjük be általános érvénnyel.)

10. A szerzők a nyomdai tipografizálásra vonatkozó kívánságaikat a kézirat másodpéldányán jelölhetik be ceruzával, a nyomdai előírásoknak megfelelően.

Kérjük szerzőinket, hogy a fenti alaki előírásokat — a tanulmányok gyorsabb megjelentése érdekében is — tartsák meg. Az előírásoktól eltérő kéziratokat a Szerkesztőbizottság nem fogad el.

A kéziratokat a technikai szerkesztő címére kell beküldeni, aki a tanulmány beérkezését visszaigazolja. A közlésről — a lektori vélemények alapján — a Szerkesztőbizottság dönt. Erről értesítik a szerzőt.

A közlésre kerülő dolgozatok korrektúráját az ábralevonatokkal együtt megküldjük a szerzőknek. A javított korrektúrát az esetenként megadott határidőig kérjük vissza. A megadott időpontig vissza nem juttatott dolgozatot kénytelenek vagyunk kihagyni a készülő számból.

A szerzőknek a kiadó szerzői ívenként 400 Ft tiszteletdíjat és 100 db különlenyomatot ad.

A Szerkesztőbizottság tagjai: dr. EIBEN Ottó (technikai szerkesztő), dr. FEHÉR Miklós, dr. LIPTÁK Pál, dr. NEMESKÉRI János (szerkesztő), dr. THOMA Andor és dr. TÓTH Tibor.

A szerkesztő címe: Dr. NEMESKÉRI János, Budapest V., Veres Pálné u. 10. KSH Népeségügyi Kutató Intézet.

A technikai szerkesztő címe: Dr. EIBEN Ottó, Budapest VIII., Puskin u. 3. ELTE Ember- és Társadalomtudományi Intézet.

A kiadvány előfizethető és példányonként megvásárolható:

az AKADÉMIAI KIADÓ-nál, Budapest V., Alkotmány u. 21.,
telefon: 111—010. Csekkbefizetési számla: 05,915. 111—46.
MNB egyszámúszám: 46.

az AKADÉMIAI KÖNYVESBOLTBAN: Budapest V., Váci u. 22.,
telefon: 185—612.

Előfizetési díj egy évre: 20.— Ft

Külföldön terjeszti a KULTÚRA Könyv- és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat, Budapest, I., Fő u. 32. Telefon: 159—450

Ára: 15.— Ft

Előfizetési ára kötetenként: 20.— Ft

INDEX: 26.028

TARTALOMJEGYZÉK

Eredeti közlemények

NEMESKÉRI J.—HARSÁNYI L.: A hamvasztott esontvázeletek vizsgálatának kérdései	99
K. HANKÓ I.: Koranépvándorláskori gazdag női sír embertani anyagának ismertetése	117
KELEMEN A.: Dömsöd, egy központi fekvésű község népességének embertani helye	125
VÉLI Gy.: A testi fejlődés és a menarche	161

Leletkataszter

K. ÉRY K.: Magyarország közzétett történeti embertani leletei	173
---	-----

Megemlékezések

NEMESKÉRI J.: Malán Mihály (1900—1966)	197
NEMESKÉRI J.: Vértés László (1914—1968)	198

Könyvismertetések

BAKAY K.—KALICZ N.—SÁGI K.: Magyarország régészeti topográfiája, I. (Gyenis)	124
PINEAU, H.: La croissance et ses lois (Rajka)	172
TITTEL, K.: Richtlinien für anthropometrische Untersuchungen (Eiben)	178
HEBERER, G. (szerk.): Die Evolution der Organismen, I, (Eiben)	199
BROTFWELL, D. R. (szerk.): The skeletal biology of earlier populations (Lengyel)	200